

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ALYTAUS PATAISOS NAMUS IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2017-10-04 Nr. 4D-2017/1-976
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2017 m. liepos 10 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose atliktos bendrosios kratos metu (toliau vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad:

2.1. 2017 m. liepos 5 d. buvo laikomas Alytaus pataisos namų kamerų tipo patalpoje Nr. [...]. Šių pataisos namų pareigūnas ryte atidarė kameros duris ir liepė visiems nuteistiesiems išeiti iš kameros, o jam likti kameroje, nes Pareiškėjas tą dieną buvo kameros budintysis. Po kelių sekundžių į kamerą įbėgo du kaukėti juodai apsirengę asmenys bei, rėkdami, pradėjo Pareiškėją mušti, į paaiškinimus, kad jam buvo nurodyta likti kameroje, nekreipė dėmesio ir išmetė jį į koridorių;

2.2. koridoriuje atlikus asmens kratą, Pareiškėjui buvo nurodyta eiti į pasivaikščiojimo kiemelius. Vykdydamas pareigūnų nurodymus jis ėjo ten, kur buvo liepiama. Ant laiptų iš antro aukšto į pirmąjį stovėjo būrys kaukėtų juodai apsirengusių asmenų, kurie visus einančius į kiemelius daužė lazdomis, skydais, kumščiais ir kojomis;

2.3. praėjus apie 15 minučių po nuteistųjų uždarymo pasivaikščiojimo kiemelyje, pareigūnai pravėrė duris ir liepė sustoti prie sienos, Pareiškėjui ir kitiems nuteistiesiems įvykdžius nurodymus, pareigūnai nieko nepaaiškinę pradėjo juos mušti lazdomis, rankomis ir kojomis. Praėjus 40–45 minutėms pareigūnai liepė po vieną bėgti atgal į kamerą. Pasivaikščiojimo kiemelyje Pareiškėjas buvo laikomas apie valandą;

2.4. išbėgus iš kiemelio pasitiko kaukėtų juodai apsirengusių asmenų būrys; jie daužė visus bėgančius iki pat antro aukšto ir ant jų rėkė;

2.5. dėl sumušimų ir kūno skausmų kreipėsi į Alytaus pataisos namų medikus, kurie, jį apžiūrėję, sumušimus ir traumas užfiksavo medicininiuose dokumentuose.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išsiaiškinti Skunde išdėstytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2017 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. 11P-78 įgaliojo Seimo kontrolieriaus patarėjus vietoje atlikti Skunde nurodytų aplinkybių patikrinimą. 2017 m. liepos 17 d. 10.00–13.00 val. Seimo kontrolieriaus įgalioti asmenys atliko faktinių aplinkybių

patikrinimą Alytaus pataisos namuose (Ulonų g. 8A, Alytus) (toliau vadinama – Patikrinimas).

4.1. Patikrinimo metu užfiksuota, kad Alytaus pataisos namų uždarnosios zonos kamerų tipo patalpos yra išdėstytos per du aukštus, pirmojo aukšto koridorius iš abiejų galų yra filmuojamas vaizdo stebėjimo kameromis, antrojo aukšto koridorius filmuojamas iš vieno galo, tačiau vaizdo stebėjimo kamerų nėra laiptinėse, koridoriuje į pasivaikščiavimo kiemelius ir pasivaikščiavimo kiemeliuose. Alytaus pataisos namų [...] lokalinio sektoriaus (drausmės grupės) gyvenamosios kameros yra įrengtos pirmame aukšte, koridorius iš galo filmuojamas vaizdo stebėjimo kamera, vaizdo kamera taip pat yra kieme.

4.2. Pokalbio su Alytaus pataisos namuose laikomais asmenimis metu:

4.2.1. Pareiškėjas nurodė iš esmės tas pačias aplinkybes kaip ir Skunde (šios pažymos 2 punktas). Papildomai asmuo paaiškino, kad tą pačią dieną apie 17.30 val. buvo apžiūrėtas mediko, buvo užfiksuoti jam padaryti sužalojimai ([duomenys neskelbiami]);

4.2.2. nuteistasis A paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo laikomas kamerų tipo patalpoje Nr. [...]. Atsidarius kameros durims, Alytaus pataisos namų pareigūnas liepė stotis prie sienos, atliko asmens kratą ir nurodė išeiti iš kameros. Išeinant iš kameros, pareigūnai (juoda uniforma, kaukėti, šalčių Nr. 49 ir 411) gumine lazda ir kumščiais sudavė į nugarą. Nuteistasis A buvo parvestas į kamerą, pastatytas prie sienos, buvo klausinėjama, ar turi uždraustų laikyti daiktų, kameroje kratą atliko juodai apsirengę pareigūnai. Radus jo kameroje vaistus ir lemputę, nuteistasis buvo sumuštas kelių pareigūnų (juodų, kaukėtų), trunkė į nugarą ir šonus. Apie 10 val., po kratos, pareigūnų „Jarusevičiaus ir Petuškos“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta) paprašė iškviešti medikus, pareigūnai atsakė: „gal dar norit pakartot, neužteko?“ ir „jums nieko nenutiko“. Po to nuteistasis susižalojo [duomenys neskelbiami]. Po maždaug 45 minučių pas jį atėjo slaugytoja ir iškart po to jį apžiūrėjo medikai. Gydytojas nuteistą sužalojimus ([duomenys neskelbiami]) užfiksavo asmens sveikatos istorijoje;

4.2.3. nuteistasis B paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo laikomas Alytaus pataisos namų kamerų tipo patalpoje Nr. [...]. Apie 9 val., atsidarius kameros durims, buvo nurodyta greitai išeiti iš kameros, o vienam nuteistajam pasilikti. Išėjus iš kameros, buvo atlikta asmens paviršinė krata, po to teko bėgti į pasivaikščiavimo kiemelį. Po kažkiek laiko kiemelyje, prasidarius durims, buvo liepta atsistoti prie sienos, rankas pakelti aukštai, galvą įremti į sieną, kojas laikyti plačiai. Juodai apsirengę kaukėti pareigūnai, įėję į kiemelį, pradėjo mušti visus kiemelyje buvusius nuteistuosius. B buvo suduoti keli smūgiai į kojas, nugarą, galvą. Po tam tikro laiko buvo liepta bėgti į kamerą. Koridoriuje ir ant laiptų į antrą aukštą buvo išsirikiavę kaukėti pareigūnai, kurie visus bėgančius nuteistuosius mušė rankomis, kojomis, lazdomis, skydais. Tą pačią dieną apie 17.30 val. nuteistasis buvo apžiūrėtas mediko, kuris sužalojimus užfiksavo asmens sveikatos istorijoje. Nuteistajam buvo sužalotas [duomenys neskelbiami];

4.2.4. nuteistasis C paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo laikomas Alytaus pataisos namų [...] lokalinio sektoriaus drausmės grupės kameroje Nr. [...]. Tos dienos rytą į kamerą įėjo Alytaus pataisos namų inspektorius Nerijus Futramentas bei šūksniais paragino greitai rengtis ir eiti iš kameros į kiemą (į lauką); kartu su N. Futramentu į kamerą įėjo keletas juodai apsirengusių kaukėtų pareigūnų. Prie išėjimo į kiemą durų stovėjo keli kaukėti pareigūnai, kurie išeinančius mušė lazdomis, skydais, rankomis, kojomis. Koridoriuje ir kameroje buvę pareigūnai nedavė jokių nurodymų, tik įsakė greitai bėgti į kiemą. Lauke išrikiuotiems nuteistiesiems buvo nurodyta rankas laikyti aukštai, kojas plačiai, nesidairyti – dėl savo saugumo. Susirinkę kiemelyje nuteistieji buvo mušami juodai apsirengusių pareigūnų. Pareigūnas N. Futramentas nuteistiesiems paaiškino, kad ateityje, kai bus gadinamas įstaigos turtas, bus daromos tokios kratos. Nuteistiesiems grįžtant į kameras, jie vėl patyrė smūgių nuo prie lauko durų stovėjusių pareigūnų. Tą pačią dieną nuteistasis C buvo apžiūrėtas gydytojo, jam padaryti sužalojimai ([duomenys neskelbiami]) buvo užfiksuoti asmens sveikatos istorijoje;

4.2.5. nuteistasis D paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo laikomas Alytaus pataisos namų kamerų tipo patalpoje Nr. [...]. Tos dienos rytą, atsidarius kameros durims, pareigūnai liepė sustoti prie sienos, rankas laikant aukštai, tuo metu pareigūnas atliko asmens kratą ir

sudavė keletą smūgių į šonus. Kratą atliko pareigūnai juoda uniforma ir šalmais, kurių Nr. 49 ir 411. Pakeliui į pasivaikščiojimo kiemelį, prie išėjimo, stovėjo keturi ar penki pareigūnai, vilkintys juodas uniformas, ir visus einančius mušė rankomis, kojomis, lazdomis, skydais. Nuteistajam D įėjus į kiemelį, netrukus atėjo 4 ar 5 pareigūnai juodomis uniformomis; pareigūnas E. Bulvinas pasakė: „šitiems dar neužtenka“, ir kaukėti pareigūnai D ir kitą nuteistąjį pradėjo mušti; nuvirtęs ant žemės, jis buvo mušamas toliau. Po kažkurio laiko D buvo nurodyta bėgti atgal į kamerą, ties išėjimo iš kiemelių vieta stovėjo 5 ar 6 pareigūnai, kurie mušė visus bėgančius pro šalį nuteistuosius. Grįžęs į kamerą, nuteistasis „pareigūno Jasiukevičiaus“ paprašė iškviešti medikus, pareigūnas atsakė, kad „ne jo kompetencija, jis nieko nežino“, „nenorėkit, kad dar grįžtų“. Apie 12 val. nuteistąjį D apžiūrėjo gydytojas, kuris užfiksavo sužalojimus ([duomenys neskelbiami]);

4.2.6. nuteistasis E paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo laikomas Alytaus pataisos namų kamerų tipo patalpoje Nr. [...]. Tą dieną, apie 9 val., prasidarius kameros durims, kaukėtas juodai apsirengęs pareigūnas įsakė stotis prie sienos. Pareiškėjui stovint prie sienos, kaukėtas pareigūnas sudavė jam keletą smūgių į šonus ir liepė bėgti iš kameros. Koridoriuje buvo liepta stoti prie sienos; atlikus E asmens kratą, jam buvo liepta bėgti į pasivaikščiojimo kiemelius. Ties praėjimu į kiemelius stovėjo daug pareigūnų juodomis uniformomis, su kaukėmis, kurie visus bėgančius nuteistuosius mušė rankomis, kojomis, lazdomis ir skydais. Kiemelyje buvo liepta atsistoti prie sienos iškėlus rankas aukštyn. Netrukus atėjo kaukėti pareigūnai ir pradėjo kiemelyje buvusius nuteistuosius mušti skydu į galvas; nuteistajam E nuvirtus ant žemės, jis buvo spardomas kojomis ir mušamas lazdomis. Nuteistajam gulint ant žemės, jam smūgius sudavė ir pareigūnas E. Bulvinas. Po kažkurio laiko pareigūnai E ir kitiems nuteistiesiems liepė bėgti į kamerą, koridoriuje, vedančiame iš kiemelių, stovėjo daug pareigūnų, kurie mušė pro šalį bėgančius nuteistuosius. Nuteistajam E kliuvo apie 10 smūgių. Grįžęs į kamerą nuteistasis reikalavo iškviešti medikus, „pareigūnas Petuška“ pasakė: „gal dar mažai ir pakviesti...“ Nuteistąjį E apie 12 val. apžiūrėjo gydytojas, kuris sužalojimus užfiksavo asmens sveikatos istorijoje;

4.2.7. nuteistasis F papasakojo, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo laikomas Alytaus pataisos namų [...] lokalinio sektoriaus (drausmės grupės) kameroje Nr. [...]. Tos dienos rytą į kamerą įėjo Alytaus pataisos namų pareigūnas N. Futramentas, kuris garsiai šaukdamas liepė greitai apsirengti ir išeiti iš kameros, kai kurie juodai apsirengę kaukėti pareigūnai liepė nesirengti, kiti liepė nuimti rankšluosčius, dar vieni liepė eiti iš kameros. Maždaug tuo metu ranka buvo suduota F į galvą, o lazda – į nugarą. Išėjęs į koridorių, buvo pastatytas prie sienos; tuomet pareigūnas spyrė į kojas, kad nuteistasis išsiskėstų. Po to gavo nurodymą greitai bėgti į kiemą, prie pat išėjimo į kiemą durų vienas kaukėtas pareigūnas nuteistajam trenkė į galvą. Kiemelyje stovėjo išskėtęs kojas, rankas laikydamas iškeltas aukštyn, mušamas nebuvo. Grįžtant iš kiemelio į kamerą, pareigūnas, stovėjęs prie durų, nuteistajam vėl sudavė į galvą. Tą pačią dieną buvo apžiūrėtas gydytojo, kuris nuteistajam padarytus sužalojimus ([duomenys neskelbiami]) užfiksavo asmens sveikatos istorijoje;

4.2.8. nuteistasis G paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo laikomas Alytaus pataisos namų kamerų tipo patalpoje Nr. [...]. Tą dieną, atsidarius kameros durims, kaukėtas juoda uniformą vilkintis pareigūnas liepė apsirengti ir išeiti iš kameros; atlikus asmens kratą buvo nurodyta eiti į pasivaikščiojimo kiemelį. Išėjęs į laiptinę G pamatė stovinčius maždaug 8 pareigūnus; einančius laiptais jį ir kitus nuteistuosius pareigūnai mušė rankomis, lazdomis, skydais, „pirštinėmis su plastikinėmis dalimis iš viršaus“. Po to buvo uždarytas į kiemelį, kuriame vaikščiojo; praėjus maždaug 15 minučių, atsidarius kiemelio durims, buvo nurodyta atsistoti prie sienos, rankas ir kojas laikyti plačiai; tuo metu pareigūno buvo mušamas per šonus, kojas ir nugarą. Po to buvo nurodyta bėgti į kamerą, ties išėjimu iš kiemelio ir laiptinėje stovėjo daug juodai apsirengusių kaukėtų pareigūnų, kurie visus bėgančius nuteistuosius mušė rankomis, kojomis, lazdomis ir skydais. Tą pačią dieną buvo apžiūrėtas gydytojo, kuris nuteistajam padarytus sužalojimus ([duomenys neskelbiami]) užfiksavo asmens sveikatos istorijoje.

4.3. Patikrinimo metu vyko pokalbiai su:

1) Alytaus pataisos namų pareigūnais N. Futramentu ir M. Petuška, kurie paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. bendrosios kratos metu specialiųjų priemonių neturėjo ir jų nenaudojo, jie taip pat nepastebėjo, kad specialiąsias priemones būtų naudoję Prevenčinės grupės pareigūnai;

2) Alytaus pataisos namų pareigūnu D. Jarusevičiumi, kuris paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. bendrosios kratos metu jis atidarinėjo kamerų duris ir, išleidęs nuteistuosius, palydėdavo juos iki pasivaikščiavimo kiemelių. Po 17 valandos dėl sužalojimų kreipėsi keletas nuteistųjų (iš kamerų Nr. [...]). Pageidaujantys buvo nuvesti pas medikus. Pareigūnas paaiškino nepastebėjęs, kad prieš nuteistuosius būtų buvę naudotos specialiosios priemonės. Kai kurie Prevenčinės grupės pareigūnai buvo su šalmais, kai kurie be jų;

3) Alytaus pataisos namų pareigūnu E. Bulvinu, kuris paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. kamerų tipo patalpų pirmojo aukšto patalpose kartu su Prevenčinės grupės pareigūnais atliko kratas, išvesdavo nuteistuosius iš kamerų. Jis turėjo specialiųjų priemonių, tačiau nepastebėjo, kad prieš nuteistuosius būtų buvę panaudotos specialiosios priemonės. Po kratos nuteistieji nesikreipė su prašymas nuvesti pas medikus.

4.4. Patikrinimo metu gauta:

4.4.1. Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos Sužalojimų registracijos žurnalo 2017 m. birželio 25 d. – 2017 m. liepos 9 d. įrašų nuo Nr. 242/134 iki Nr. 242/173 kopijos; pagal išrašus užfiksuota ši informacija:

- 2017 m. birželio 25, 26, 29, 30 dienomis, 2017 m. liepos 1, 6, 9 dienomis buvo užfiksuota po vieną sužalojimus patyrusį nuteistąjį;

- 2017 m. liepos 5 d. užfiksuoti 32 nuteistieji patyrę sužalojimų;

- 2017 m. liepos 5 d. 10.40 val. įrašė Nr. 242/139 užfiksuoti nuteistojo A (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“; [*pastaba* – šio asmens sveikatos istorijoje 2017 m. liepos 5 d. užfiksuota, kad [duomenys neskelbiami]];

- 2017 m. liepos 5 d. 13.30 val. įrašė Nr. 242/140 užfiksuoti nuteistojo I (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 16.05 val. įrašė Nr. 242/141 užfiksuoti nuteistojo H (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 16.10 val. įrašė Nr. 242/142 užfiksuoti nuteistojo F (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 16.15 val. įrašė Nr. 242/143 užfiksuoti nuteistojo C (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 16.15 val. įrašė Nr. 242/144 užfiksuoti nuteistojo J (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 16.35 val. įrašė Nr. 242/145 užfiksuoti nuteistojo S (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 16.40 val. įrašė Nr. 242/146 užfiksuoti nuteistojo Š (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 16.45 val. įrašė Nr. 242/147 užfiksuoti nuteistojo V (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 16.55 val. įrašė Nr. 242/148 užfiksuoti nuteistojo Ž (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 17.10 val. įrašė Nr. 242/149 užfiksuoti nuteistojo Z (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 17.15 val. įrašė Nr. 242/150 užfiksuoti nuteistojo P (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 17.20 val. įrašė Nr. 242/151 užfiksuoti nuteistojo R (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 17.25 val. įrašė Nr. 242/152 užfiksuoti Pareiškėjui padaryti

sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 17.35 val. įrašė Nr. 242/153 užfiksuoti nuteistojo G (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

2017 m. liepos 5 d. 17.55 val. įrašė Nr. 242/154 užfiksuoti nuteistojo B (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 18.15 val. įrašė Nr. 242/155 užfiksuoti nuteistojo B (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 18.25 val. įrašė Nr. 242/156 užfiksuoti nuteistojo O (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 18.40 val. įrašė Nr. 242/157 užfiksuoti nuteistojo M (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 18.50 val. įrašė Nr. 242/158 užfiksuoti nuteistojo T (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.00 val. įrašė Nr. 242/159 užfiksuoti nuteistojo N (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.15 val. įrašė Nr. 242/160 užfiksuoti nuteistojo K (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.20 val. įrašė Nr. 242/161 užfiksuoti nuteistojo U (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.25 val. įrašė Nr. 242/162 užfiksuoti nuteistojo AA (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.25 val. įrašė Nr. 242/163 užfiksuoti nuteistojo BB (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.25 val. įrašė Nr. 242/164 užfiksuoti nuteistojo CC (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.25 val. įrašė Nr. 242/165, užfiksuoti nuteistojo DD (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.25 val. įrašė Nr. 242/166 užfiksuoti nuteistojo EE (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.25 val. įrašė Nr. 242/167 užfiksuoti nuteistojo FF (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.25 val. įrašė Nr. 242/168 užfiksuoti nuteistojo GG (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.30 val. įrašė Nr. 242/169 užfiksuoti nuteistojo HH (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.30 val. įrašė Nr. 242/170 užfiksuoti nuteistojo T (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

- 2017 m. liepos 5 d. 19.30 val. įrašė Nr. 242/171 užfiksuoti nuteistojo JJ (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“;

4.4.2. Pareiškėjo asmens sveikatos istorijos 2017 m. gegužės 31 d. – 2017 m. liepos 11 d. įrašai (kopijos), kuriose nėra užfiksuoti nustatyti šio asmens 2017 m. liepos 5 d. galimai patirti sužalojimai;

4.4.3. Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama ir – Pravieniškių pataisos namai) pareigūno I (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) 2017 m. liepos 10 d. tarnybinis pranešimas Kalėjimų departamento prevencinės grupės (toliau vadinama ir – Prevencinė grupė) vadui, kuriame nurodoma, kad 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose atliktos bendrosios kratos [...] lokaliniame sektoriuje ir uždarojoje zonoje metu Prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų skyriaus pareigūnams buvo duotas nurodymas užtikrinti viešąją tvarką uždarnosios zonos pirmame aukšte, t. y. užtikrinti kratas atliekančių pareigūnų saugumą. Prevencinės grupės pareigūnams užėjus į uždarnosios zonos kameras, jose nuobaudas atliekantiems nuteistiesiems buvo duoti nurodymai laikant rankas už nugaros išeiti iš

kamerų ir atsistoti veidu į sieną. Atliktos nuteistųjų dalinės kratos, po kurių visi bausmę atliekantys asmenys buvo vedami į uždarnosios zonos pasivaikščiojimo kiemelius. Bendrosios kratos metu nuteistieji vykdė Prevencinės grupės pareigūnų nurodymus, todėl jokios specialiosios priemonės prieš nuteistuosius nebuvo panaudotos;

4.4.4. Vilniaus pataisos namų pareigūno UU (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) 2017 m. liepos 10 d. tarnybinis pranešimas Prevencinės grupės vadui, kuriame nurodoma, kad 2017 m. liepos 5 d. Prevencinės grupės Vilniaus pataisos namų skyriaus pareigūnai Alytaus pataisos namų uždarojoje zonoje atliko patalpų kratas. Nuteistieji vykdė pareigūnų reikalavimus, todėl specialiosios priemonės nebuvo naudojamos;

4.4.5. Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo (toliau vadinama ir – Lukiškių TI-K) pareigūnų R. R. J, E. A., A, P. K. (Seimo kontrolieriui vardai ir pavardės žinomi) 2017 m. liepos 10 d. tarnybinis pranešimas Prevencinės grupės vadui, kuriame nurodoma, kad Prevencinės grupės Lukiškių TI-K skyriaus pareigūnai dalyvavo atliekant kratas Alytaus pataisos namų [...] lokaliniam sektoriuje ir uždarojoje zonoje. Bendrosios kratos metu Prevencinės grupės Lukiškių TI-K skyriaus pareigūnai specialiųjų priemonių neturėjo, atliko kratas [...] lokaliniam sektoriuje ir uždarojoje zonoje. Kratos metu specialiųjų priemonių prieš nuteistuosius nenaudojo;

4.4.6. Alytaus pataisos namų Apsaugos ir priežiūros skyriaus bendrosios kratos 2017 m. liepos 5 d. planas Nr. 7-20-185-14BK, kuriame užfiksuota, kad 2017 m. liepos 5 d. nuo 9 val. iki 10 val. atlikta krata Alytaus pataisos namų uždarojoje zonoje [kamerų tipo patalpose];

4.4.7. Alytaus pataisos namų Apsaugos ir priežiūros skyriaus bendrosios kratos 2017 m. liepos 5 d. planas Nr. 7-20-185-15BK, kuriame užfiksuota, kad 2017 m. liepos 5 d. nuo 9.50 val. iki 10.20 val. atlikta krata Alytaus pataisos namų [...] lokaliniam sektoriuje [drausmės grupėje].

5. Seimo kontrolierius 2017 m. liepos 18 d. raštu Nr. 4D-2017/1-976, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 987/3D-2136 kreipėsi į Kalėjimų departamento direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. rugpjūčio 9 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. rugpjūčio 9 d. Kalėjimų departamento raštą Nr. 1S-3099 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriame nurodoma:

5.1. atsižvelgiant į Prevencinės grupės vado 2017 m. liepos 11 d. tarnybinį pranešimą Nr. LV-2046 „Dėl prevencinės grupės dalyvavimo kratose Alytaus pataisos namuose“, Prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų skyriaus pareigūnų 2017 m. liepos 24 d., 2017 m. liepos 26 d. ir 2017 m. liepos 28 d. tarnybinius pranešimus Nr. 43/1-1966, 43/1-1967, 43-1968, 43-1969, Šiaulių tardymo izoliatoriaus laikinai einančio direktoriaus pavaduotojo pareigas 2017 m. liepos 10 d. tarnybinį pranešimą, Prevencinės grupės Lukiškių TI-K skyriaus pareigūnų 2017 m. liepos 10 d. tarnybinį pranešimą Nr. 100-1045, Vilniaus pataisos namų pareigūno 2017 m. liepos 10 d. tarnybinį pranešimą Nr. 64-493, Prevencinės grupės Kybartų pataisos namų skyriaus pareigūnų 2017 m. liepos 11 d. tarnybinį pranešimą Nr. 1/8-2150, Marijampolės pataisos namų direktoriaus pavaduotojo 2017 m. liepos 10 d. tarnybinį pranešimą Nr. 14/07-3239, pareigūno A. A. (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) 2017 m. liepos 24 d. paaiškinimą, informuojama, kad Prevencinės grupės pareigūnai 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose laikomų nuteistųjų atžvilgiu specialiųjų priemonių nenaudojo ir fizinio smurto nevartojo;

5.2. Alytaus pataisos namų kamerų tipo patalpose ir [...] lokalinio sektoriaus drausmės grupėje 2017 m. liepos 5 d. atliktų kratų metu dalyvavo bei viešąją tvarką užtikrino Prevencinės grupės Kalėjimų departamento, Vilniaus pataisos namų, Lukiškių TI-K, Marijampolės pataisos namų, Šiaulių tardymo izoliatoriaus, Pravieniškių pataisos namų, Kybartų pataisos namų skyrių pareigūnai. Visi jie išvardinti: Pravieniškių pataisos namų direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakyme Nr. K-137 „Dėl Kalėjimų departamento prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos skyriaus pareigūnų išvykos“; Kybartų pataisos namų direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakyme Nr. 1/10-185 „Dėl Prevencinės grupės pareigūnų dalyvavimo kratose“; Šiaulių tardymo izoliatoriaus 1. e. Personalo skyriaus viršininko pareigas 2017 m.

liepos 4 d. prašyme Nr. 11/01-13153; Vilniaus pataisos namų direktoriaus 2017 m. liepos 12 d. įsakyme Nr. 3-183 „Dėl Vilniaus pataisos namų prevencinės grupės pareigūnų“; Marijampolės pataisos namų direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakyme Nr. 21/08-178 „Dėl prevencinės grupės pareigūnų išvykos“; Lukiškių TI-K direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakyme Nr. K-96 „Dėl komandiruotės“;

5.3. Prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų ir Marijampolės pataisos namų skyrių pareigūnai buvo su apsaugine ekipuote ir turėjo specialiąsias priemones (tai šarvai, apsauginės liemenės, skydai, antrankiai, surišimo priemonės, lazdos, dujų balionėliai, tarnybinis šuo), kadangi jiems buvo duotas nurodymas užtikrinti Alytaus pataisos namuose kratas atliekančių Prevencinės grupės pareigūnų saugumą;

5.4. Prevencinės grupės Kalėjimų departamento, Vilniaus pataisos namų, Šiaulių tardymo izoliatoriaus, Lukiškių TI-K ir Kybartų pataisos namų skyrių pareigūnai buvo be ekipuotės ir specialiųjų priemonių, kadangi atlikinėjo patalpų ir nuteistųjų asmens kratas;

5.5. kiekvienam Prevencinės grupės nariui yra individualiai išduota speciali apranga, šalmai su identifikaciniais numeriais bei kita saugumo ekipuotė. Dalyvaujant Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymu pavestose priemonėse, visi Prevencinės grupės nariai naudojami jiems priskirta ekipuote;

5.6. Prevencinės grupės pareigūnui priskiriamas šaukinys, t. y. identifikacinis numeris, nurodytas ant jo šalmo. Numerių sąrašą sudaro įstaigos, kurioje vykdoma tarnyba, pareigūnas;

5.7. 2017 m. liepos 10 d. Alytaus pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriuje pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. [...] pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalį (*Piktnaudžiavimas*) dėl kamerų tipo patalpose Kalėjimų departamento Prevencinės grupės pareigūnų atliktų kratų metu nuteistiesiems galimai padarytų sužalojimų.

6. Kalėjimų departamentas kartu su 2017 m. rugpjūčio 9 d. raštu Nr. 1S-3099 „Dėl informacijos pateikimo“ Seimo kontrolieriui pateikė:

6.1. Kalėjimų departamento direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakymą Nr. V-291 „Dėl Kalėjimų departamento prevencinės grupės pareigūnų dalyvavimo kratose“, kuriame nurodoma: „Atsižvelgdamas į [...] Prevencinės grupės vado S. K. 2017 m. liepos 4 d. teikimą ir siekdamas Alytaus pataisos namuose užtikrinti vidaus tvarką kratų metu, užkardyti galimus nusikaltimus ir teisės pažeidimus, nurodau:

1.1. Kalėjimų departamento prevencinės grupės pareigūnams: Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkui S. K. ir šio skyriaus vyriausiajam specialistui I. K. bei Ūkio skyriaus vyresniajam inspektoriui S. K. [Seimo kontrolieriui vardai ir pavardės žinomos] 2017 m. liepos 5 d. 6.30 val. vykti į Alytaus pataisos namus atlikti kratas, užtikrinti vidaus tvarką kratų metu, užkardyti galimus nusikaltimus ir teisės pažeidimus;

1.2. Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkui S. K. užtikrinti šio įsakymo vykdymo kontrolę ir Kalėjimų departamento prevencinei grupei pavestų užduočių tinkamą atlikimą; [...]“;

6.2. Kybartų pataisos namų direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakymą, kuriuo Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkas G. S., Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyriausiasis specialistas R. M., Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnai R. P. ir D. G. (Seimo kontrolieriui vardai ir pavardės žinomi) 2017 m. liepos 5 d. 8 val. buvo siunčiami atlikti kratas Alytaus pataisos namuose;

6.3 Pravieniškių pataisos namų direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakymą Nr. K-137 „Dėl Kalėjimų departamento prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos skyriaus pareigūnų išvykos“, kuriuo Pravieniškių pataisos namų [...] sektorių Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnams D. C., I. A. K., A. A., A. B. ir [...] sektoriaus Socialinės reabilitacijos skyriaus pareigūnui A (Seimo kontrolieriui vardai ir pavardės žinomi) nurodyta 2017 m. liepos 5 d. vykti į Kalėjimų departamento direktoriaus žodžiu nurodytą vietą;

6.4. Marijampolės pataisos namų direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakymą Nr. 21/08-178 „Dėl prevencinės grupės pareigūnų išvykos ir apmokėjimo už įprastą darbo krūvį

viršijančią veiklą“, kuriuo Marijampolės pataisos namų direktoriaus pavaduotojui Z. K.; Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniesiems inspektoriams A. K. ir R. B., Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnams E. S., P. R., I. Š., T. Ž., A. B. (Seimo kontrolieriui vardai ir pavardės žinomi) nurodyta 2017 m. liepos 5 d. vykti į Alytaus pataisos namus dalyvauti pratybose;

6.5. Lukiškių TI-K direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakymą Nr. K-96, kuriuo Prevenčinės grupės Lukiškių TI-K skyriaus pareigūnai: Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresnysis inspektorius R. R. J.; Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnai E. A., A. P. K. (Seimo kontrolieriui vardai ir pavardės žinomi) 2017 m. liepos 5 d. nuo 6.30 val. buvo komandiruoti į Kalėjų departamento direktoriaus įsakyme nurodytą vietą;

6.6. 2017 m. liepos 24 d. Pravieniškių pataisos namų [...] sektoriaus Kontrolės ir praleidimo punkto pamainos viršininko A. A. (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) paaiškinimą, kuriame atsakyta į Seimo kontrolieriaus 2017 m. liepos 18 d. raštu Nr. 4D-2017/1-976, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 987/3D-2136 Kalėjų departamento direktoriui pateiktus klausimus. Klausimus pareigūnui uždavė ir paaiškinimą surašė Kalėjų departamento Imuniteto skyriaus Antrojo poskyrio vyriausiasis specialistas. Pareigūno A. A. paaiškinime, be kitų aplinkybių, nurodoma, kad pareigūnui priskirto šalmo numeris – 411. Pareigūnas 2017 m. liepos 5 d. dalyvavo Alytaus pataisos namuose atliekamoje bendrojoje planinėje kratoje, kurios metu turėjo specialiąją priemonę – guminę lazda. Kratų Alytaus pataisos namų uždarojoje zonoje, drausmės grupės kamerų tipo patalpose, neatliko, nes jo funkcija buvo prižiūrėti iš kamerų išvedamus nuteistuosius, sustatyti juos koridoriuje prie sienos, prižiūrėti, kol kiti pareigūnai atliks kratas, nuteistuosius palydėti iki pirmajame aukšte esančios laiptinės. Atidaręs kamerų duris, nuteistiesiems davė nurodymus atsikelti, apsirengti ir išeiti iš kameros į koridorių, nuteistieji nurodymus vykdė. Alytaus pataisos namuose prieš nuteistuosius fizinio smurto nevartojo ir specialiųjų priemonių nenaudojo;

6.7. 2017 m. liepos 24 d. Pravieniškių pataisos namų [...] sektoriaus Apsaugos ir priežiūros skyriaus vyriausiojo specialisto T. K. (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) paaiškinimą, kuriame atsakyta į Seimo kontrolieriaus 2017 m. liepos 18 d. raštu Nr. 4D-2017/1-976, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 987/3D-2136 Kalėjų departamento direktoriui pateiktus klausimus. Klausimus pareigūnui uždavė ir paaiškinimą surašė Kalėjų departamento Imuniteto skyriaus Antrojo poskyrio vyriausiasis specialistas. Pareigūno T. K. paaiškinime, be kitų aplinkybių, nurodoma, kad pareigūnui priskirto šalmo numeris – 49, ekipuotė yra priskiriama ir naudojama asmeniškai. Pareigūnas 2017 m. liepos 5 d. nedalyvavo Alytaus pataisos namuose atliktoje bendrojoje planinėje kratoje, kadangi tuo metu atostogavo;

6.8. Prevenčinės grupės Pravieniškių pataisos namų skyriaus vado 2017 m. vasario 23 d. raštą Nr. 42-1338 „Kalėjų departamento prevenčinės grupės Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos skyriaus pareigūnams priskiriamų šaukinių sąrašas“, kuriame nurodyta, kad Prevenčinės grupės Pravieniškių pataisos namų skyriui yra „priskirtas [...] grupės šaukinys“. Šaukiniai (numeriai) 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422 yra priskirti konkretiems pareigūnams (Seimo kontrolieriui pareigūnų vardai ir pavardės bei jiems priskirti šaukiniai (numeriai) yra žinomi).

7. 2017 m. liepos 20 d. raštu Nr. 4D-2017/1-976, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 987/3D-2167 Seimo kontrolierius kreipėsi į Alytaus pataisos namų direktorių, prašydamas pateikti Skundo tyrimui reikšmingus duomenis. 2017 m. rugpjūčio 16 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. rugpjūčio 9 d. Alytaus pataisos namų raštą Nr. 8-8419 „Dėl informacijos pateikimo“, su kuriuo kartu pateiktas Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos šeimos gydytojo V.M. 2017 m. rugpjūčio 8 d. paaiškinimas Nr. 7.20-172-3637, kuriame gydytojas nurodo, jog 2017 m. liepos 5 d. nebuvo informuotas apie tai, kad kamerų tipo patalpose bus atliekama krata ir prieš nuteistuosius gali būti naudojamos specialiosios priemonės. Į gydytoją kreipėsi dalis nuteistųjų, kurie nurodė, kad kratos metu jie buvo mušami.

Visi kreipęsi nuteistieji buvo apžiūrėti kamerų tipo patalpose esančiame apžiūrai skirtame kabinete ir nustatyti tokie nuteistųjų kūno sužalojimai: [duomenys neskelbiami], kurie buvo užfiksuoti Sužaloto asmens medicininių pažymų žurnale, išrašytos pažymos. 2017 m. liepos 5 d. buvo surašytos 39 pažymos apie nuteistųjų patirtus sužalojimus.

Skundo tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

8. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos:

3 straipsnis – „Niekas negali būti kankinamas, su niekuo neturi būti žiauriai, nežmoniškai ar žeminant jo orumą elgiamasi, ar jis baudžiamas.“

9. Lietuvos Respublikos Konstitucijos:

21 straipsnio 3 dalis – „Draudžiama žmogų kankinti, žaloti, žeminti jo orumą, žiauriai su juo elgtis, taip pat nustatyti tokias bausmes.“

10. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso:

10.1. 120 straipsnis „Specialiosios priemonės, jų panaudojimo tikslas ir ribos“ (straipsnio redakcija, galiojusi iki 2017 m. rugsėjo 1 d.):

„2. Specialiosios priemonės naudojamos atsižvelgiant į teisėtvarkos pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę ir konkrečias aplinkybes bei situaciją. Naudojami specialiąsias priemones, pareigūnai privalo stengtis išvengti sunkių pasekmių.

3. Prieš naudojant specialiąsias priemones, jei leidžia aplinkybės, asmenys, prieš kuriuos jos bus panaudotos, įspėjami.

4. Specialiųjų priemonių naudojimas privalo būti nutrauktas, kai išnyksta jų panaudojimo pagrindai. Panaudojęs specialiąsias priemones pareigūnas privalo suteikti neatidėliotiną medicinos pagalbą, jei tai būtina.

5. Apie specialiųjų priemonių panaudojimo atvejį, jei dėl to padaryta asmens kūno sužalojimų, nedelsiant pranešama prokurorui ir atliekamas tarnybinis patikrinimas“;

10.2. 121 straipsnis „Antrankių, tramdomųjų marškinių ar surišimo priemonių, elektroimpulsinių prietaisų, lazdu, kovinių imtynių veiksmų bei asmens apsaugai skirtų dujų panaudojimo pagrindai“ (straipsnio redakcija, galiojusi iki 2017 m. rugsėjo 1 d.):

„1. Kalėjimų departamento, pataisos įstaigos, policijos ir Viešojo saugumo tarnybos pareigūnai gali panaudoti prieš nuteistuosius antrankius, tramdomuosius marškinius ar surišimo priemones, elektroimpulsinius prietaisus, lazdas, kovinius imtynių veiksmus bei asmens apsaugai skirtas dujas šiais atvejais:

1) kai reikia apginti pataisos įstaigos darbuotojus ir kitus asmenis nuo užpuolimo, gresiančio jų gyvybei ar sveikatai, taip pat vaduoti įkaitus;

2) kai reikia sulaikyti teisėtvarkos pažeidimą padariusį nuteistąjį, kuris nevykdo pataisos įstaigos darbuotojo reikalavimų ar priešinasi jėga;

3) kai reikia atremti saugomų objektų bei transporto priemonių užpuolimą;

4) kai prasideda riaušės ar grupiniai tyčiniai veiksmai, šturkščiai pažeidžiantys pataisos įstaigos vidaus tvarką.“

11. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194 „Dėl pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių pavirtinimo“ (toliau vadinama – Vidaus tvarkos taisyklės):

262 punktas – „Nuteistąjį, kuriam padarytas kūno sužalojimas, apžiūri sveikatos priežiūros specialistas ir išrašo pažymėjimą apie nuteistojo kūno sužalojimo pobūdį, nurodo aplinkybes (pagal nuteistojo pasakojimą), kurioms esant buvo padarytas kūno sužalojimas, datą, laiką ir vietą. Sveikatos priežiūros specialistas daro įrašą specialiame žurnale, nurodytame šių

taisyklių 263 punkte, ir apie tai praneša pataisos įstaigos direktoriaus pavadootojui, o kai jo nėra, – kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūnui.“

12. Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus nuostatai, patvirtintų Kalėjimų departamento direktoriaus 2015 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-327:

12.1. 2 *punktas* – „Kriminalinės žvalgybos skyriaus paskirtis – užkardyti rengiamas, tirti daromas ar padarytas nusikalstamas veikas bausmių vykdymo sistemoje ir vykdyti asmenų apsaugą nuo nusikalstamo poveikio“;

12.2. 7 *punktas* – „Pagrindiniai Kriminalinės žvalgybos skyriaus veiklos tikslai:

7.1. organizuoti ir vykdyti kriminalinės žvalgybos veiklą bei atlikti ikiteisminius tyrimus;

7.2. koordinuoti ir kontroliuoti laisvės atėmimo vietų kriminalinės žvalgybos padalinių veiklą užkardant, išaiškinant, tiriant ir nutraukiant suimtųjų, nuteistųjų ir kitų asmenų nusikalstamas veikas; [...]“;

12.3. 8 *punktas* – „Kriminalinės žvalgybos skyrius, įgyvendindamas nustatytus veiklos tikslus, vykdo šias funkcijas:

[...]

8.2. atlieka nusikalstamų veikų kriminalinės žvalgybos tyrimus ir ikiteisminio tyrimo veiksmus teisės aktų nustatyta tvarka;

8.3. užkardo, atskleidžia ir tiria rengiamas, daromas ar padarytas nusikalstamas veikas bausmių vykdymo sistemoje;

8.4. pagal kompetenciją kaupia, tikrina, analizuoja ir apibendrina informaciją apie rengiamas, daromas ar padarytas nusikalstamas veikas bausmių vykdymo sistemoje;

[...]

8.5. kontroliuoja, kaip laisvės atėmimo vietose vykdomos nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos ir jų išaiškinimo priemonės, prireikus imasi priemonių tvarkai atkurti ir palaikyti;

[...]“;

12.4. 11 *punktas* – „Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkas:

11.1. organizuoja Kriminalinės žvalgybos skyriaus darbą;

11.2. atsako už Kriminalinės žvalgybos skyriaus veiklos tikslų įgyvendinimą, uždavinių ir funkcijų vykdymą;

[...]

11.5. užtikrina, kad Kriminalinės žvalgybos skyriaus veikloje būtų laikomasi Lietuvos Respublikos įstatymų, Europos sąjungos teisės aktų, tarptautinių sutarčių, vykdomi Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimai, teisingumo ministro, Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymai ir kiti teisės aktai.“

Skundo tyrimui reikšminga teismų praktika

13. Europos Žmogaus Teisių Teismas byloje *Bouyid prieš Belgiją* (2015 m. rugsėjo 28 d. sprendimas) pažymėjo, kad, asmens laisvės atėmimo atveju arba tiesiog jam susidūrus su teisėsaugos pareigūnais, bet koks fizinės jėgos panaudojimas, jei jis nėra griežtai būtinas dėl šio asmens elgesio, žemina žmogaus orumą ir iš esmės nėra suderinamas su Konvencijos 3 straipsnyje numatyta teise.

Skundo tyrimui reikšminga Seimo kontrolierių darbo praktika

14. 2016 m. gruodžio 20 d. Seimo kontrolieriaus pažymoje, pagal iš Kalėjimų departamento pateiktą informaciją, buvo konstatuota, kad Prevencinės grupės pareigūnai dėvi juodos spalvos kombinezoną bei juodos spalvos viso kūno apsaugas su šalmu. Po šalmu dedamas

pošalmis, kuris dalinai dengia veidą; kiekvieno pareigūno šalmas turi numerį (pagal kurį pareigūnas lengvai identifikuojamas).

Išvados

15. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad 2017 m. liepos 5 d. jis buvo laikomas Alytaus pataisos namų kamerų tipo patalpoje Nr. [...]. Alytaus pataisos namų pareigūnas ryte atidarė kameros duris ir liepė visiems nuteistiesiems išeiti iš kameros, o jam likti kameroje, nes Pareiškėjas tą dieną buvo kameros budintysis, tačiau netrukus į kamerą įbėgo du kaukėti juodai apsirengę asmenys ir, rėkdami ant Pareiškėjo, pradėjo jį mušti, į paaiškinimus, kad jam buvo liepta likti kameroje, nekrepė dėmesio ir išmetė jį į koridorių. Ten, atlikus asmens kratą, Pareiškėjui buvo nurodyta eiti į pasivaikščiojimo kiemelius; jis, vykdydamas pareigūnų nurodymus, ėjo ten, kur buvo liepiama. Ant laiptų, vedančių iš antro aukšto į pirmąjį, stovėjo būrys kaukėtų juodai apsirengusių asmenų, kurie visus einančius į kiemelius mušė lazdomis, skydais, kumščiais ir kojomis. Praėjus maždaug 15 minučių po uždarymo pasivaikščiojimo kiemelyje, pareigūnai atidarė duris ir liepė visiems ten buvusiems atsistoti prie sienos, Pareiškėjui ir kitiems nuteistiesiems įvykdžius nurodymus, pareigūnai, nieko nepaaiškinę, pradėjo juos mušti lazdomis, rankomis ir kojomis. Po to, praėjus 40–45 minutėms, pareigūnai liepė po vieną bėgti atgal į kamerą, tačiau išbėgus iš kiemelio pasitiko kaukėtų juodai apsirengusių asmenų būrys, kurie rėkė ir iki pat antro aukšto mušė visus bėgančiuosius. Dėl sumušimų ir kūno skausmų Pareiškėjas kreipėsi į Alytaus pataisos namų medikus, kurie, jį apžiūrėję, sumušimus ir traumas užfiksavo medicininiuose dokumentuose.

16. Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad 2017 m. liepos 5 d. nuo 9.00 val. iki 10.00 val. Alytaus pataisos namų uždarnosios zonos kamerų tipo patalpose buvo atliekama bendroji krata, kurią vykdė Prevencinės grupės (Kalėjimų departamento, Alytaus pataisos namų, Kybartų pataisos namų, Vilniaus pataisos namų, Lukiškių TI-K, Šiaulių tardymo izoliatoriaus) pareigūnai. Bendrosios kratos metu viešąją tvarką ir kratą atliekančių pareigūnų saugumą užtikrina Prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų ir Marijampolės pataisos namų skyrių pareigūnai, kurie buvo su apsaugine ekipuote ir turėjo specialiąsias priemones (tai buvo šarvai, apsauginės liemenės, skydai, antrankiai, surišimo priemonės, lazdos, dujų balionėliai, tarnybinis šuo). Gauti duomenys (šios pažymos 6.3–6.4 punktai) patvirtina, kad Alytaus pataisos namuose atliekamos kratos metu dalyvavo 6 Pravieniškių pataisos namų pareigūnai ir 8 Marijampolės pataisos namų pareigūnai; iš viso 14 pareigūnų su apsaugine ekipuote ir specialiosiomis priemonėmis.

Pareiškėjas Skunde nurodė ir (Seimo kontrolieriaus įgaliotų pareigūnų atlikto Patikrinimo Alytaus pataisos namuose metu) paaiškino, kad 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose uždarojoje zonoje atliktos bendrosios kratos metu buvo sumuštas kaukėtų juodai apsirengusių pareigūnų.

Atsižvelgiant į tai, kad Prevencinės grupės pareigūnai dėvi juodos spalvos kombinezoną bei juodos spalvos viso kūno apsaugas su šalmu, po šalmu dedamas pošalmis, kuris dalinai dengia veidą, o kiekvieno pareigūno šalmas yra sunumeruotas (pagal numerį pareigūnas identifikuojamas (šios pažymos 14 punktas), ir įvertinus Kalėjimų departamento Seimo kontrolieriui pateiktą informaciją, kad Alytaus pataisos namuose 2017 m. liepos 5 d. atliekamos bendrosios kratos metu viešąją tvarką ir kratą atliekančių pareigūnų saugumą užtikrina Prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų ir Marijampolės pataisos namų skyrių pareigūnai, kurie buvo su apsaugine ekipuote ir specialiosiomis priemonėmis (šios pažymos 5.3 punktas), darytina išvada, kad Pareiškėjo ir kitų Alytaus pataisos namų nuteistųjų paaiškinimuose nurodomi „juodai apsirengę; juoda uniforma; kaukėti pareigūnai“ yra Prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų ir Marijampolės pataisos namų skyrių pareigūnai. Šią aplinkybę patvirtina ir nuteistųjų A ir D paaiškinimuose nurodyta aplinkybė, kad

veiksmus prieš juos Alytaus pataisos namų uždarnosios zonos kamerų tipo patalpose atlikusių pareigūnų šalmų numeriai buvo 49 ir 411, kurie (pagal gautus duomenis; šios pažymos 6.8 punktą) yra priskirti Prevencinės grupės Pravieniškių pataisos namų skyriaus pareigūnams.

17. Tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais draudžiama nuteistuosius kankinti ar kitaip su jais žiauriai elgtis. Teisės aktuose numatyta, kad fizinė prievarta prieš nuteistuosius gali būti pavartota tik išskirtiniais, įstatymuose numatytais, atvejais, tik esant tam tikroms sąlygoms, ir ne daugiau nei reikia teisėtiems tikslams pasiekti. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad, asmens laisvės atėmimo atveju arba tiesiog jam susidūrus su teisėsaugos pareigūnais, bet koks fizinės jėgos panaudojimas, jei jis nėra griežtai būtinas dėl šio asmens elgesio, žemina žmogaus orumą ir iš esmės nėra suderinamas su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 3 straipsnyje numatyta teise.

18. Nors Seimo kontrolieriui Kalėjimų departamento pateiktoje informacinėje medžiagoje nurodoma, kad Prevencinės grupės pareigūnai 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose atliekamos bendrosios kratos metu prieš Alytaus pataisos namuose laikomus nuteistuosius fizinio smurto nevartojo ir specialiųjų priemonių nenaudojo, tačiau tokia pateikta informacija prieštarauja Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu surinktų duomenų visumai.

Tai, kad prieš Pareiškėją ir kitus Alytaus pataisos namų uždarnosios zonos kamerų tipo patalpose ir [...] lokalinio sektoriaus (drausmės grupės) kameroje laikomus nuteistuosius buvo panaudota fizinė prievarta ir specialiosios priemonės, patvirtina Pareiškėjo ir kitų nuteistųjų (Patikrinimo Alytaus pataisos namuose metu) nurodytos aplinkybės (šios pažymos 4.2 punktą), kad nuteistiesiems išeinant iš kameros pareigūnai (juoda uniforma, kaukėti) gumine lazda ir kumščiais sudavė smūgius į nugarą, ant laiptų iš antro aukšto į pirmąjį stovėjo būrys kaukėtų juodai apsirengusių asmenų, kurie į kiemelius einančius visus nuteistuosius mušė lazdomis, skydais, kumščiais ir kojomis, prie išėjimo stovėjo pareigūnai juoda uniforma ir visus einančius mušė rankomis, kojomis, lazdomis, skydais, pasivaikščiojimo kiemelyje pareigūnai, nieko nepaaiškinę, pradėjo ten suėjusius asmenis mušti lazdomis, rankomis ir kojomis; pareigūnai liepė iš pasivaikščiojimo kiemelio po vieną bėgti atgal į kameras, koridoriuje ir laiptinėje, vedančioje į antrą aukštą, stovėjo išsirikiavę kaukėti pareigūnai, kurie visus bėgančius nuteistuosius mušė rankomis, kojomis, lazdomis, skydais; ir panašiai. Pažymėtina, kad visų nuteistųjų, kurie buvo laikomi skirtinguose uždarnosios zonos aukštuose, skirtingose patalpose ir netgi skirtinguose Alytaus pataisos namų lokaliniuose sektoriuose, paaiškinimuose nurodomos aplinkybės iš esmės yra tapačios. Pareiškėjo ir kitų Alytaus pataisos namų nuteistųjų nurodytas aplinkybes apie jų mušimą, patvirtina Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos šeimos gydytojo paaiškinime (šios pažymos 7 punktą) nurodytos aplinkybės, jog nuteistieji medikui teigė, kad kratos metu jie buvo mušami; visi kreipęsi nuteistieji buvo apžiūrėti ir jiems nustatyti sužalojimai – [duomenys neskelbiami]. Pareiškėjo, kitų nuteistųjų ir šeimos gydytojo nurodytas aplinkybes patvirtina ir objektyvūs duomenys, t. y. Alytaus pataisos namų Sužalojimų registracijos žurnale užfiksuotos aplinkybės (šios pažymos 4.4.1 punktą), kad 2017 m. liepos 5 d. nuteistiesiems užfiksuoti tokie sužalojimai: „[duomenys neskelbiami].

2017 m. liepos 5 d. 17.25 val. buvo užfiksuoti šie Pareiškėjo kūno sužalojimai: „[duomenys neskelbiami]“. Svarbu tai, jog nuteistųjų nurodytas aplinkybes apie tai, kad jiems buvo smūgiuojama į galvą, nugarą, šonus, pilvą, kojas, patvirtina Sužalojimų registracijos žurnale užfiksuotų sužalojimų kūno vietos ir sužalojimų pobūdis (pvz. „[duomenys neskelbiami]).

Be to, tai, kad 2017 m. liepos 5 d. prieš Alytaus pataisos namuose laikomus nuteistuosius buvo panaudota fizinė prievarta, iš dalies patvirtina ir tai, kad Alytaus pataisos namuose 2017 m. birželio 25, 26, 29, 30 dienomis ir 2017 m. liepos 6, 9 dienomis buvo užfiksuota tik po vieną sužalojimus patyrusį nuteistąjį, tačiau po bendrosios kratos atlikimo (2017 m. liepos 5 d.) buvo užfiksuoti sužalojimus patyrę 32 nuteistieji; šeimos gydytojo V. M.

paaiškiniame nurodyta, kad buvo išrašytos 39 pažymos apie sužalojimus patyrusius nuteistuosius.

Taigi, atsižvelgiant į Pareiškėjo ir kitų nuteistųjų Patikrinimo metu nurodytas aplinkybes, kad nuteistieji buvo mušami kameroje ir pasivaikščiojimo kiemeliuose bei smurtą patyrė visi į pasivaikščiojimo kiemečius ir iš jų bėgantys nuteistieji, bei įvertinus 2017 m. liepos 5 d. užfiksuotą Alytaus pataisos namuose sužalotų nuteistųjų skaičių (32 arba 39 nuteistieji) ir nuteistųjų patirtų sužalojimų pobūdį, nekyla abejonių dėl 2017 m. liepos 5 d. atliekamos bendrosios kratos metu panaudotos masinės fizinės prievartos prieš Alytaus pataisos namuose laikomus nuteistuosius. Atsižvelgiant į Pareiškėjo ir kitų nuteistųjų nurodytas aplinkybes, kad nuteistuosius mušė juodai apsirengę kaukėti pareigūnai, ir įvertinus Kalėjimų departamento pateiktus duomenis apie tai, kad Alytaus pataisos namuose 2017 m. liepos 5 d. su ekipuote ir specialiosiomis priemonėmis buvo tik Prevencinės grupės Marijampolės ir Pravieniškių pataisos namų skyrių pareigūnai, darytina išvada, kad Alytaus pataisos namuose 2017 m. liepos 5 d. fizinę prievartą prieš nuteistuosius vartojo Prevencinės grupės Marijampolės ir Pravieniškių pataisos namų skyrių pareigūnai. Atsižvelgiant į tai, kad nebuvo gauta duomenų apie tai, ką vilkėjo bendrojoje kratoje dalyvavę Kalėjimų departamento, Alytaus pataisos namų, Kybartų pataisos namų, Vilniaus pataisos namų, Lukiškių TI-K, Šiaulių tardymo izoliatoriaus skyrių pareigūnai, neatmestina versija, kad prieš Alytaus pataisos namuose laikomus nuteistuosius fizinę prievartą galėjo naudoti ir šių Prevencinės grupės skyrių pareigūnai. Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys nesudaro pagrindo teigti, kad 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose prieš nuteistuosius fizinę prievartą galėjo panaudoti Alytaus pataisos namų pareigūnai.

19. Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad Alytaus pataisos namuose 2017 m. liepos 5 d. atliktos bendrosios kratos metu Pareiškėjas bei kiti nuteistieji nesipriešino ir vykdė Prevencinės grupės pareigūnų nurodymus, todėl pagrindu, nurodytų šios pažymos 10 punkte, naudoti specialiąsias priemones prieš Alytaus pataisos namuose laikomus nuteistuosius nebuvo.

Pažymėtina, jog nei Kalėjimų departamentas, nei Alytaus pataisos namai Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu nepateikė jokių duomenų apie tai, kad 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose buvo kilę masinių muštynių tarp nuteistųjų, arba kitų versijų, kaip skirtinguose lokaliuose sektoriuose, skirtinguose aukštuose, skirtingose rakinamose kamerų tipo patalpose laikomi nuteistieji būtų galėję masiškai susižaloti ar būti sužaloti kitu, t. y. ne bendrosios kratos, metu.

20. Remiantis pirmiau išdėstytų aplinkybių visuma darytina išvada, kad Alytaus pataisos namuose 2017 m. liepos 5 d. Prevencinės grupės pareigūnai prieš Alytaus pataisos namuose laikomus nuteistuosius neteisėtai naudojo fizinę prievartą. Dėl šių priežasčių Skundas dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų Alytaus pataisos namuose 2017 m. liepos 5 d. atliktos bendrosios kratos metu pripažintinas pagrįstu.

Atsižvelgiant į pirmiau nustatytas aplinkybes:

1) Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui rekomenduotina įvertinti, ar šios pažymos 4.4.1 punkte nurodyti Alytaus pataisos namuose laikomų nuteistųjų 2017 m. liepos 5 d. patirti sveikatos sutrikdymai (ir jų mastas) nebuvo nusikalstamų veikų padariniai;

2) Lietuvos Respublikos teisingumo ministrei rekomenduotina imtis priemonių pagal kompetenciją, kad ateityje Prevencinės grupės pareigūnams atliekant pavestas funkcijas būtų laikomasi teisės aktuose nustatytų reikalavimų (pvz., prievartos priemonės būtų naudojamos tik esant pagrindams, o jas panaudojus tinkamai užfiksuojama dokumentuose ir atliekami kiti būtini veiksmai), būtų gerbiamos ir saugomos nuteistųjų žmogaus teisės (pvz., stebėti atliekamų kratų ir kitų operacijų kviesti atstovus iš valstybės, visuomenės ir žiniasklaidos institucijų ir pan.).

21. Pagal Vidaus tvarkos taisyklių nuostatas, nuteistąjį, kuriam padarytas kūno

sužalojimas, apžiūri sveikatos priežiūros specialistas ir išrašo pažymėjimą apie nuteistojo kūno sužalojimo pobūdį, nurodo aplinkybes (pagal nuteistojo pasakojimą), kurioms esant buvo padarytas kūno sužalojimas, datą, laiką ir vietą. Sveikatos priežiūros specialistas daro įrašą specialiame žurnale, nurodytame šių taisyklių 263 punkte, ir apie tai praneša pataisos įstaigos direktoriaus pavaduotojui, o kai jo nėra, – kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūnui (šios pažymos 11 punktas).

Patikrinimo metu gautose Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos Sužalojimų registracijos žurnalo nuo 2017 m. birželio 25 d. iki 2017 m. liepos 9 d. darytuose įrašuose Nr. 242/134 – 242/173 (kopijos) nurodoma, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo užfiksuoti 32 sužalojimus patyrę nuteistieji (šios pažymos 4.4.1 punktas), tačiau Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos šeimos gydytojas V. M. savo 2017 m. rugpjūčio 8 d. paaiškinime nurodė, kad 2017 m. liepos 5 d. buvo išrašytos 39 pažymos apie sužalojimus patyrusius nuteistuosius (šios pažymos 7 punktas). Šios aplinkybės sudaro pagrindą abejoti, ar visi Alytaus pataisos namų nuteistųjų 2017 m. liepos 5 d. patirti sužalojimai buvo užfiksuoti Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos Sužalojimų registracijos žurnale. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad Pareiškėjo asmens sveikatos istorijoje nėra įrašų apie tai, jog 2017 m. liepos 5 d. Pareiškėjas patyrė kokių nors sužalojimų arba buvo apžiūrėtas medicinos darbuotojo (šios pažymos 4.4.2 punktas).

Atsižvelgiant į šiame punkte nurodytų pirmiau nustatytų išdėstytų aplinkybių visumą, Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduotina įpareigoti Kalėjimų departamento Sveikatos priežiūros skyriaus vedėją įvertinti, ar Alytaus pataisos namų nuteistųjų 2017 m. liepos 5 d. patirti sužalojimai (sveikatos sutrikdymai) buvo tinkamai užfiksuoti Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos dokumentacijoje, ar Alytaus pataisos namuose laikomų nuteistųjų sužalojimai yra fiksuojami laikantis teisės aktuose nustatytų reikalavimų, taip pat imtis priemonių, kad ateityje pataisos įstaigose asmenų sužalojimai (sveikatos sutrikdymai) dokumentuose būtų fiksuojami laikantis teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

22. Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį į tai, kad Alytaus pataisos namuose 2017 m. liepos 5 d. atliktos bendrosios kratos metu dalyvavo (buvo įtraukti į Prevencinę grupę) Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkas S. K. ir vyriausiasis specialistas I. K. (šios pažymos 6.1 punktas); Lukiškių TI-K Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresnysis inspektorius R. R. J. (šios pažymos 6.5 punktas); Kybartų pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkas G. S. ir vyriausiasis specialistas R. M. (šios pažymos 6.2 punktas); Marijampolės pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresnieji inspektoriai A. K. ir R. B. (šios pažymos 6.4 punktas).

Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus paskirtis – užkardyti rengiamas, tirti daromas ar padarytas nusikalstamas veikas bausmių vykdymo sistemoje ir vykdyti asmenų apsaugą nuo nusikalstamo poveikio (šios pažymos 12.1 punktas). Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyrius organizuoja ir vykdo kriminalinės žvalgybos veiklą bei atlieka ikiteisminius tyrimus; koordinuoja ir kontroliuoja laisvės atėmimo vietų kriminalinės žvalgybos padalinių veiklą užkardant, išaiškinant, tiriant ir nutraukiant suimtųjų, nuteistųjų ir kitų asmenų nusikalstamas veikas (šios pažymos 15.2–15.3 punktai). Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkas organizuoja Kriminalinės žvalgybos skyriaus darbą; atsako už Kriminalinės žvalgybos skyriaus veiklos tikslų įgyvendinimą, uždavinių ir funkcijų vykdymą; užtikrina, kad Kriminalinės žvalgybos skyriaus veikloje būtų laikomasi Lietuvos Respublikos įstatymų, Europos sąjungos teisės aktų, tarptautinių sutarčių, vykdomi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai, teisingumo ministro, Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymai ir kiti teisės aktai (šios pažymos 12.4 punktas). Be to, Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkas, kaip Prevencinės grupės vadas, Kalėjimų departamento direktoriaus 2017 m. liepos 4 d. įsakymu (šios pažymos 6.1 punktas) buvo įpareigotas „2017 m. liepos 5 d. 6.30 val. vykti į Alytaus pataisos namus

atlikti kratas, užtikrinti vidaus tvarką kratų metu, užkardyti galimus nusikaltimus ir teisės pažeidimus; vykdyti šio įsakymo vykdymo kontrolę ir Kalėjimų departamento Prevencinei grupei pavestų užduočių tinkamą atlikimą.“

Kaip nurodyta šios pažymos 18 punkte, 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose prieš šioje pataisos įstaigoje laikomus nuteistuosius akivaizdžiai buvo masiškai vartojama fizinė prievarta, kuri buvo neteisėta, nes nuteistieji nesipriešino ir vykdė Prevencinės grupės pareigūnų nurodymus (šios pažymos 19 punktas), tačiau Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu negauta duomenų apie tai, kad Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkas, šio skyriaus vyriausiasis specialistas, Kybartų pataisos namų, Lukiškių TI-K Kriminalinės žvalgybos skyrių pareigūnai, dalyvavę atliekant bendrąją kratą, būtų ėmęsi priemonių užkardyti ir sustabdyti kitų Prevencinės grupės pareigūnų neteisėtus bei galimai nusikalstamus veiksmus, o Marijampolės pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūnai, kurie buvo su Prevencinės grupės pareigūnų ekipuote ir turėjo specialiąsias priemones (šios pažymos 5.3 punktas), ir patys 2017 m. liepos 5 d. prieš Alytaus pataisos namuose laikomus nuteistuosius galimai vartojo fizinę prievartą.

Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys patvirtinta tai, kad 2017 m. liepos 10 d. Alytaus pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriuje pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. [...] pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalį (*Piktnaudžiavimas*) dėl Prevencinės grupės pareigūnų kamerų tipo patalpose atliekamų kratų metu nuteistiesiems galimai padarytų sužalojimų, tačiau atsižvelgiant į tai, kad 2017 m. liepos 5 d. atliekant Alytaus pataisos namuose bendrąją kratą dalyvavo Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininkas S. K. ir šio skyriaus vyriausiasis specialistas I. K., kurie pagal Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus nuostatus *koordinuoja ir kontroliuoja laisvės atėmimo vietų kriminalinės žvalgybos padalinių veiklą užkardant, išaiškinant, tiriant ir nutraukiant suimtujų, nuteistųjų ir kitų asmenų nusikalstamas veikas* ir kurie nesiėmė priemonių užkardyti bei sustabdyti kitų Prevencinės grupės skyrių pareigūnų neteisėtus bei galimai nusikalstamus veiksmus, į tai, kad ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas praėjus net 5 dienoms (2017 m. liepos 10 d.) po nuteistiesiems padarytų sužalojimų užfiksavimo, kyla pagrįstų abejonų, ar Alytaus pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūnai galėjo ikiteisminio tyrimo Nr. [...] metu nešališkai, objektyviai, išsamiai ir visapusiškai atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus.

23. Atsižvelgiant į šios pažymos 22 punkte išdėstytą aplinkybių visumą:

23.1. Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui rekomenduotina:

23.1.1. įvertinti, ar Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko S. K., šio skyriaus vyriausiojo specialisto I. K.; Lukiškių TI-K Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniojo inspektoriaus R. R. J.; Kybartų pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko G. S. ir vyriausiojo specialisto R. M.; Marijampolės pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniųjų inspektorių A. K. ir R. B. veiksmuose (neveikime) nėra nusikalstamų veikų požymių;

23.1.2. patikrinti, ar 2017 m. liepos 10 d. Alytaus pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriuje pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. [...] (pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalį *Piktnaudžiavimas*) dėl Kalėjimų departamento Prevencinės grupės pareigūnų atliekant kratas kamerų tipo patalpose nuteistiesiems galimai padarytų sužalojimų buvo atliktas nešališkai, objektyviai, išsamiai ir visapusiškai;

23.2. Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui rekomenduotina:

23.2.1. įvertinti, ar Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko S. K., šio skyriaus vyriausiojo specialisto I. K.; Lukiškių TI-K Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniojo inspektoriaus R. R. J.; Kybartų pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko G. S. ir vyriausiojo specialisto R. M.; Marijampolės pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniųjų inspektorių A. K. ir R. B. veiksmuose (neveikime) nėra tarnybinės

atsakomybės pagrindų. Šių pareigūnų veiksmuose nustatčius tarnybinės atsakomybės pagrindus, priimti sprendimus pagal kompetenciją,

23.2.2. imtis priemonių, kad, siekiant užtikrinti Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose atliekamų ikiteisminių tyrimų bei tarnybinių tyrimų dėl Prevenčinės grupės pareigūnų veiksmų skaidrumą bei išsamumą, Prevenčinės grupės ir jos skyrių veikloje nedalyvautų Kalėjimo departamento bei jam pavaldžių įstaigų Kriminalinės žvalgybos skyrių ir Imuniteto skyriaus pareigūnai.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

24. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia:

X skundą dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų 2017 m. liepos 5 d. Alytaus pataisos namuose atliktos bendrosios kratos metu pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

25. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 12 ir 17 punktais, Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui Evaldui Pašiliui rekomenduoja:

25.1. įvertinti, ar šios pažymos 4.4.1 punkte nurodyti Alytaus pataisos namuose laikomų nuteistųjų 2017 m. liepos 5 d. patirti sveikatos sutrikdymai (ir jų mastas) nebuvo nusikalstamų veikų padariniai;

25.2. įvertinti, ar Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko S. K., šio skyriaus vyriausiojo specialisto I. K.; Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniojo inspektoriaus R. R. J.; Kybartų pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko G. S. ir vyriausiojo specialisto R. M.; Marijampolės pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniųjų inspektorių A. K. ir R. B. veiksmuose (neveikime) nebuvo nusikalstamų veikų požymių;

25.2. patikrinti, ar pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalį (Piktnaudžiavimas) 2017 m. liepos 10 d. Alytaus pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriuje pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. [...] dėl kamerų tipo patalpose Kalėjimų departamento Prevenčinės grupės pareigūnų vykdomų kratų metu nuteistiesiems galimai padarytų sužalojimų buvo atliktas nešališkai, objektyviai, išsamiai ir visapusiškai.

26. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 17 punktu, Lietuvos Respublikos teisingumo ministrei Mildai Vainiutei rekomenduoja:

26.1. imtis priemonių pagal kompetenciją, kad ateityje, Prevenčinės grupės pareigūnams atliekant pavestas funkcijas būtų laikomasi teisės aktuose nustatytų reikalavimų (pvz., prievartos priemonės naudojamos tik esant pagrindams, o jas panaudojus tinkamai užfiksuojama dokumentuose ir atliekami kiti būtini veiksmai), būtų gerbiamos ir saugomos nuteistųjų žmogaus teisės (pvz., stebėti atliekamų kratų ir kitų operacijų kviesti atstovus iš valstybės, visuomenės ir žiniasklaidos institucijų ar pan.);

26.2 įvertinti, ar Kalėjimų departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko S. K., šio skyriaus vyriausiojo specialisto I. K.; Lukiškių TI-K Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniojo inspektoriaus R. R. J.; Kybartų pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko G. S. ir vyriausiojo specialisto R. M.; Marijampolės pataisos namų Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyresniųjų inspektorių A. K. ir R. B. veiksmuose (neveikime) nėra tarnybinės atsakomybės pagrindų. Šių pareigūnų veiksmuose nustatčius tarnybinės atsakomybės pagrindus, priimti sprendimus pagal kompetenciją;

26.3. imtis priemonių, kad, siekiant užtikrinti Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose atliekamų ikiteisminių tyrimų ir tarnybinių tyrimų dėl Prevencinės grupės pareigūnų veiksmų skaidrumą bei išsamumą, Prevencinės grupės ir jos skyrių veikloje nedalyvautų Kalėjimo departamento ir jam pavaldžių įstaigų Kriminalinės žvalgybos skyrių bei Imuniteto skyriaus pareigūnai.

27. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 17 punktu, Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduoja:

27.1. įpareigoti Kalėjimų departamento Sveikatos priežiūros tarnybos vedėją įvertinti, ar Alytaus pataisos namų nuteistųjų 2017 m. liepos 5 d. patirti sužalojimai (sveikatos sutrikdymai) buvo tinkamai užfiksuoti Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos dokumentacijoje;

27.2. imtis priemonių, kad ateityje pataisos įstaigose asmenų sužalojimai (sveikatos sutrikdymai) dokumentuose būtų fiksuojami laikantis teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

28. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas